

Αριθ. Πρωτ.:31113

Αθήνα, 30 Μαρτίου 2017

ΟΜΙΛΙΑ

ΖΑΧΑΡΙΑ ΑΘΟΥΣΑΚΗ, ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΟΥ ΣΑΤΕ

ΣΤΗΝ ΤΑΚΤΙΚΗ ΓΕΝΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ ΤΟΥ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ

Κυρίες και Κύριοι Συνάδελφοι,

Δυστυχώς για ακόμη μία χρονιά, δεν είμαι σε θέση να σας ανακοινώσω όμορφα και αισιόδοξα νέα για τον κλάδο μας. Τα πράγματα δεν βαίνουν όπως θα επιθυμούσαμε και αυτό το γνωρίζετε όλοι σας, το βιώνουμε κι εμείς ως διοίκηση του ΣΑΤΕ καθημερινά αλλά επίσης το δείχνουν αμείλικτα τα επίσημα στατιστικά δεδομένα της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής και του ΜΕΕΠ :

- Από 681 εργοληπτικές εταιρείες εγγεγραμμένες στις τάξεις 3^η – 7^η του ΜΕΕΠ το 2005 σήμερα υπάρχουν μόλις 453 δηλαδή λιγότερες κατά 33,5% και επομένως 228 εταιρείες δεν υφίστανται ως εργοληπτικές εταιρείες, έχοντας διαγραφεί από το ΜΕΕΠ.
- Από το 8,3% συμμετοχής της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας των κατασκευών στο ΑΕΠ το 2004 και το 2006, κατά την τελευταία τριετία 2014-2016 η αντίστοιχη ετήσια συμμετοχή δεν ξεπερνά το 2,1%.
- Από 400.000 απασχολούμενους το 2008 στις κατασκευές σήμερα στον κλάδο απασχολούνται 183.500 δηλαδή το 55% των απασχολουμένων στις κατασκευές το 2008 βρίσκονται σήμερα εκτός κλάδου.

Το δυστύχημα είναι ότι η αβεβαιότητα και η αγωνία για τις επιχειρηματικές μας μονάδες, για τα συνεργεία μας, για τα μηχανήματά μας και εν τέλει για την επόμενη γενιά εργοληπτών είναι μεγάλη χωρίς να διαφαίνεται έστω μεσοπρόθεσμα κάποια διέξοδος στην άλλοτε «ατμομηχανή» της οικονομίας. Και αυτό συνεπάγεται αδυναμία εξόδου της Χώρας από τον φαύλο κύκλο της ύφεσης και της ανεργίας. Όπως επανειλημμένα σημειώνουμε, ιδιαιτέρως από το 2009 και μετά, η ανάπτυξη θα προέλθει από τις κατασκευές, τις υποδομές και τα τεχνικά έργα εν γένει. Δεν υπάρχει άλλος τρόπος, δεν υπάρχει άλλος σίγουρος τρόπος. Πόσα ακόμη έτη ύφεσης (μετά οκτώ συνεχόμενα της περιόδου 2009-2016) θα πρέπει να περάσει η ελληνική κοινωνία για να γίνει αποδεκτή αυτή η αυτονόητη, και συνεχώς αποδεικνυόμενη, βάση των δεδομένων, αιτιατή σχέση μεταξύ επενδύσεων σε τεχνικά έργα (υποδομές και άλλα) και ανάπτυξης ;

Μετά από αυτά τα γενικά σχόλια επιτρέψτε μου να σας παρουσιάσω τις κυριότερες δράσεις του Συνδέσμου μας κατά τον τελευταίο χρόνο. Η αναλυτική παρουσίαση όλων των πεπραγμένων περιλαμβάνεται στην έκθεση πεπραγμένων του Γενικού Γραμματέα άρα δεν θα σας κουράσω με λεπτομερή αναφορά τους.

Στο χρόνο ο οποίος μεσολάβησε από την προηγούμενη Γενική Συνέλευσή μας, συνέβησαν πάρα πολλά.

Νέος Νόμος για τα δημόσια έργα: Ν. 4412/2016.

Ο ΣΑΤΕ μετείχε, επίσημα και ανεπίσημα, στις προετοιμασίες του νόμου. Δεν θα σταθώ σε λεπτομέρειες αλλά δημιουργήθηκε μία σφιχτή Ομάδα Εργασίας που υποστήριξε τόσο εμένα ως θεσμικό εκπρόσωπο του ΣΑΤΕ, όσο και τους εκπροσώπους μας στις Ομάδες Εργασίας, τον τέως Γενικό Γραμματέα κ. Δημ. Κωνσταντινίδη και τον Νομικό Σύμβουλο του ΣΑΤΕ κ. Στ. Σταμόπουλο ώστε η συμμετοχή τους στα σχετικά όργανα να είναι καθοριστική.

Μετείχαμε επίσης με την κατάθεση των προτάσεών μας επί της δημόσιας διαβούλευσης που προηγήθηκε της ψήφισης ενώ τέλος Ιουλίου – αρχές Αυγούστου 2016 καταθέσαμε υπόμνημα με τις παρατηρήσεις και θέσεις μας στην πολιτική ηγεσία του Υπουργείου, στους Βουλευτές - Μέλη της αρμόδιας επιτροπής της Βουλής όπου συζητείτο το σχέδιο νόμου, καθώς και στα πολιτικά κόμματα, υπόμνημα που παρουσιάσαμε και δια ζώσης στην συνεδρίαση της Επιτροπής κατά την οποία κληθήκαμε να καταθέσουμε τις απόψεις μας.

Τι πετύχαμε:

- Την επίλυση του προβλήματος της Αναθεώρησης. Φαντάζομαι ότι είναι σε όλους γνωστή η υπόθεση της πολύπαθης αναθεώρησης την τελευταία τετραετία. Η ρύθμιση του Ν.4412/2016, η οποία μάλιστα χρειάστηκε να διορθωθεί εκφραστικά στο ΦΕΚ Α' 206/3-11-2016, αποτελεί την βέλτιστη λύση για τον κλάδο χωρίς καμία σημαντική απώλεια.

- Την αποδοχή της πρότασης του Συνδέσμου να δοθεί η δυνατότητα έκδοσης εγκυκλίου του Υπουργείου Υποδομών προκειμένου να δίδονται κατευθύνσεις στις Αναθέτουσες Αρχές για τον τρόπο ανάδειξης των Ασυνήθιστα Χαμηλών Προσφορών. Αντιλαμβάνεστε Συνάδελφοι ότι εάν ο ΣΑΤΕ δεν επέμενε να τεθεί η εν λόγω πρόβλεψη σταθερά σε όλες τις διαβουλεύσεις, είτε με τους εκπροσώπους του Υπουργείου, είτε σε άλλες επαφές, σήμερα θα ήμασταν απόλυτα εξαρτώμενοι από την διάθεση μίας Α.Α. ή μίας Ε. Δ. χωρίς ελπίδα διαφυγής ; Σας θυμίζω ότι παρά τη σαφή θέση του Συνδέσμου μας ότι είμαστε ριζικά αντίθετοι στην παροχή ευρύτατης διακριτικής ευχέρειας στις αναθέτουσες αρχές κατά τον καθορισμό των κριτηρίων επιλογής και ανάθεσης, που ως συνέπεια έχει την εμφάνιση φαινομένων αυθαιρεσιών, που πλήττουν τη διαφάνεια, τον ελεύθερο και υγιή ανταγωνισμό, στο νομοσχέδιο που είχε τεθεί σε δημόσια διαβούλευση υπήρχε απόλυτη διακριτική ευχέρεια των αναθετουσών αρχών ως προς το ζήτημα αναγνώρισης των υπερβολικά χαμηλών προσφορών. Ως ΣΑΤΕ επιχειρηματολογήσαμε ότι η παραχώρηση αυτή στις αναθέτουσες αρχές να αξιολογούν αυτές τότε μία προσφορά είναι ασυνήθιστα χαμηλή και εάν η υποβληθείσα αιτιολόγηση δικαιολογεί επαρκώς την οικονομική προσφορά, αποτελεί «λευκή επιταγή» για αυθαιρεσίες και ανομίες κάθε μορφής. Με την θέσπιση της πρόβλεψης της εγκυκλίου, τουλάχιστον επί της αρχής, δίδεται στον Υπουργό η δυνατότητα να θεσπίσει αντικειμενικό, ομοιόμορφα εφαρμοζόμενο σύστημα ανάδειξης των ΑΧΠ. Θεωρώ πάρα πολύ σημαντική αυτήν την επιτυχία μας και θα επανέλθω στις λεπτομέρειες αυτής στο τέλος της ομιλίας μου.

- Τον περιορισμό του συστήματος της Μελετοκατασκευής και την αιτιολόγηση των τεχνικών κριτηρίων με το σύστημα Pass/Fail και στη συνέχεια στο επόμενο στάδιο, κριτήριο ανάθεσης να είναι η μειοδοσία. Θυμίζω ότι στην αρχική διατύπωση του νόμου το σύστημα επεκτεινόταν σε όλα τα είδη των έργων χωρίς περιορισμό ή προηγούμενες απαραίτητες εγκρίσεις. Συγκεκριμένα με την αρχική διατύπωση του σχετικού άρθρου προβλεπόταν η εφαρμογή της μ/κ σε όλα τα είδη των έργων, χωρίς νωρίτερη έγκριση του Υπουργού. Αντιλαμβανόμαστε όλοι τί θα σήμαινε αυτό. Το δυσβάστακτο κόστος ανάθεσης και εκπόνησης των μελετών για τη συμμετοχή σε διαγωνισμούς με το σύστημα «μελέτη – κατασκευή» και από την άλλη ο μεγάλος βαθμός υποκειμενικής κρίσης, η οποία οδηγεί σε καταστρατηγήσεις της νομοθεσίας και των αρχών της αμεροληψίας και της δίκαιης κρίσης και, συνακολούθως, σε διαβλητά αποτελέσματα θέτει εκτός κλάδου την συντριπτική πλειοψηφία των υγιών εργοληπτικών εταιρειών και πλήττει το δημόσιο συμφέρον με την έλλειψη ανταγωνισμού και ακριβών προσφορών. Προσθέτως το άνοιγμα των οικονομικών φακέλων κατά την επίδοση των φακέλων προσφοράς εξαλείφει πλήρως όλα τα φαινόμενα διαπλοκής.

Για τους λόγους αυτούς θεωρώ επίσης μεγάλη επιτυχία την τελικά ψηφισμένη ρύθμιση για τις μελέτες / κατασκευές.

- Την διατήρηση του ΜΕΕΠ. Θυμίζω ότι μία ακόμη αρχή που υποστήριξε σθεναρά ο ΣΑΤΕ είναι ότι βασική προϋπόθεση για την αποφυγή φαινομένων διαφθοράς είναι η λειτουργία κεντρικού συστήματος προ-αξιολόγησης και κατάταξης των εργοληπτικών επιχειρήσεων, όπως το ΜΕΕΠ ως μοναδικής αξιόπιστης πηγής προσκαλούμενων εργοληπτικών επιχειρήσεων. Η θέση αυτή, ύστερα

από πολύ μεγάλες προσπάθειες και του Υπουργείου, τελικώς έγινε αποδεκτή. Εάν θυμάστε καλά, στις αρχικές μορφές του σχεδίου νόμου δεν τίθετο ως προϋπόθεση συμμετοχής σε διαγωνισμούς δημοσίων έργων η εγγραφή στο ΜΕΕΠ.

- Τον ξεκάθαρο και σαφή ορισμό του έργου. Στο άρθρο 2 του Νόμου ορίζεται με σαφήνεια το έργο και κατά συνέπεια θα πρέπει, με τη βοήθεια όλων, να μειωθούν τα φαιδρά φαινόμενα έργα να δημοπρατούνται ως Υπηρεσίες ή Προμήθειες προκειμένου να αποφευχθεί η εφαρμογή της σαφώς, πλέον, οριοθετημένης νομοθεσίας των δημοσίων έργων. Και για αυτήν την πρόβλεψη ο ΣΑΤΕ πίεσε όσο μπορούσε, αφού έχουμε από χρόνια εντοπίσει ότι η λίγη επαγγελματική ύλη μας γίνεται ακόμη λιγότερη με το να βαφτίζονται τα έργα υπηρεσίες ή προμήθειες. Δυστυχώς, ακόμη και σήμερα, παρατηρούνται τέτοια φαινόμενα τα οποία όταν διακριβώνουμε ότι υπάρχει καταστρατήγηση της νομοθεσίας τα αναδεικνύουμε.

Τι δεν πετύχαμε:

- Δεν κατορθώσαμε να περιληφθεί η αναφορά για σύσταση του Εθνικού Συστήματος Τεχνικών Προδιαγραφών και Τιμολόγησης Τεχνικών έργων, για ένα μελλοντικό δίκαιο σύστημα προϋπολογισμού και αναθεώρησης. Έχουμε λάβει την διαβεβαίωση όμως, την οποία και έχουμε ελέγξει ότι είναι αληθινή, ότι η σχετική πρόβλεψη θα περιλαμβάνεται στο επικείμενο νομοσχέδιο του Υπουργείου Υποδομών: *«Διαδικασίες κεντρικού ελέγχου και διαφάνειας στο σύστημα παραγωγής δημοσίων και ιδιωτικών τεχνικών έργων και υποδομών, δομές στρατηγικού σχεδιασμού δημόσιων υποδομών και λοιπές διατάξεις»*

- Δεν πετύχαμε την μείωση των εγγυητικών επιστολών των παλαιών συμβάσεων έργων στα επίπεδα που ισχύουν από τον Αύγουστο του 2014. Προσπαθήσαμε να περιληφθεί σχετική πρόβλεψη είτε με πρωτοβουλία του Υπουργείου, είτε με πρωτοβουλία βουλευτών της αντιπολίτευσης, ωστόσο η κατατεθείσα τροπολογία δεν έγινε αποδεκτή από τον Υπουργό.

- Δεν πετύχαμε την μετάθεση έναρξης ισχύος της - ενωσιακής - πρόβλεψης για δυνατότητα προσκόμισης πιστοποιητικών συμμόρφωσης με ορισμένα πρότυπα (ISO) από την 1/7/2017 στην περίπτωση της διαγωνιστικής διαδικασίας των δημοσίων έργων, ώστε να δοθεί στην αγορά, δηλαδή, στις εργοληπτικές επιχειρήσεις, ο απαιτούμενος χρόνος ομαλής προσαρμογής στις νέες συνθήκες και να μην τεθούν αυτόματα και αναίτια εκτός κλάδου χιλιάδες εργοληπτικές επιχειρήσεις. Δεδομένης της μη ανταπόκρισης στο αίτημα του ΣΑΤΕ ο Σύνδεσμος ενεργοποιήθηκε τάχιστα και υπεύθυνα και πρότεινε στα Μέλη του μία αξιόπιστη και την πλέον ανταγωνιστική προσφορά. Εξάλλου όπως παρατηρούμε σε ελάχιστες περιπτώσεις δημοπρατήσεως έργων σήμερα επιβάλλεται αυτή η απαίτηση.

- Δεν προβλέφθηκαν μεταβατικές περίοδοι ισχύος του νόμου. Ο ΣΑΤΕ υποστήριξε έντονα ότι θα πρέπει να προβλέπονται μεταβατικές περίοδοι ικανού διαστήματος για την έναρξη του Νόμου, ώστε να μην μπλοκάρει εντελώς το σύστημα δημοπράτησης νέων έργων. Δυστυχώς δεν εισακουστήκαμε και τα αποτελέσματα ήταν η πλήρης αδρανοποίηση νέων δημοπρατήσεων από τον Σεπτέμβριο του 2016 μέχρι και το τέλος Δεκεμβρίου του ίδιου έτους αφού σε αυτό το διάστημα ούτε οι αναθέτουσες αρχές ούτε οι συμμετέχουσες επιχειρήσεις μπορούσαν να χρησιμοποιήσουν το ΤΕΥΔ ή το ΕΕΕΠ ή το Πρότυπο τεύχος διακήρυξης. Είναι χαρακτηριστικό ότι οι δημοπρατήσεις έργων άνω των 2 εκ. € το τελευταίο τετράμηνο του 2016 ήταν μόλις 28 έναντι 54 του 2015, 56 του 2014 και 160 του 2013. Ακόμη και σήμερα τα κενά και οι ασάφειες που εμφανίζονται στο πώς πρέπει να συμπληρώνονται τα έγγραφα συμμετοχής μας στους διαγωνισμούς είναι μεγάλα και αρκετά, γεγονός που κατά την άποψή μας, οφείλεται στην έκδοση των σχετικών εγγράφων υπό το βάρος της χρονικής πίεσης.

Στον ΣΑΤΕ έχουμε καταφέρει να έχουμε ειλικρινή συνεργασία με τις υπηρεσίες του Υπ. Υποδομών και της ΕΑΑΔΗΣΥ ώστε να επισημαίνουμε σε πρώτο χρόνο τα σημεία προς διόρθωση, αλλά αντιλαμβάνεστε ότι η Δημόσια Διοίκηση έχει διαφορετικούς χρόνους δράσης αλλά και διαφορετικές προσεγγίσεις σε ορισμένα θέματα.

Θέματα ΥΠΟΙΚ – Επίλυση διπλής παρακράτησης 3% αναδρομική από 1/1/2014

Στις 27/7/2016 ψηφίστηκε ο νόμος Νόμος 4410/2016 με το άρθρο 54 του οποίου δικαιώθηκε ο Σύνδεσμος, για τις από το 2014, πάσης μορφής προσπάθειες του, με αλληλογραφίες και αλληπάλληλες παραστάσεις σε αρμόδιους φορείς, για να δοθεί λύση στο σοβαρότατο πρόβλημα της διπλής παρακράτησης φόρου εργολάβων 3%, μία στον «ανάδοχο» και μία στον «κατασκευαστή», στις περιπτώσεις εισφοράς έργου από τον αρχικό ανάδοχο σε κοινοπραξία ή εταιρεία στην οποία συμμετέχει και ο ίδιος κλπ. Μάλιστα η λύση που δόθηκε έχει ισχύ από 1ης Ιανουαρίου 2014.

Για αυτήν την δράση χρειάστηκε επανειλημμένα να γίνουν παραστάσεις στο ΥΠΟΙΚ, στις οποίες συνέδραμαν ο ΣΕΒ και ο ΣΤΕΑΤ.

ΕΣΠΑ – Δέσμευση πόρων ύψους 6 δισ. € σε έργα – γέφυρες και άλλα μη ολοκληρωθέντα έργα της περιόδου 2007-2013. Πρόβλημα στην προώθηση νέων έργων.

Από πολύ νωρίς ο ΣΑΤΕ είχε τονίσει τόσο την ανεπάρκεια όσο και την μη βέλτιστη κατανομή των πόρων του νέου ΕΣΠΑ, εις βάρος των τεχνικών έργων. Δυστυχώς οι προβλέψεις του Συνδέσμου επιβεβαιώθηκαν αφού από την μία πλευρά είναι τα μη ολοκληρωθέντα έργα και κατ' ανάγκη συνεχιζόμενα του ΕΣΠΑ 2007-2013 χωρίς τη δυνατότητά τους να ενταχθούν ως γέφυρες στα προγράμματα του νέου ΕΣΠΑ 2014-2020, που όπως φαίνεται από τα επίσημα έγγραφα του Υπουργείου Ανάπτυξης απαιτούν πόρους της τάξης του 1,5 δισ.€ προκειμένου να ολοκληρωθούν, ενώ από την άλλη το ποσό το οποίο θα απαιτηθεί για την ολοκλήρωση των αποκαλούμενων έργων «γέφυρα», που εμείς τα υπολογίζουμε, κατόπιν δηλώσεων αρμοδίων, στα 4,5 δισ. €.

Υπενθυμίζω ότι στο νέο ΕΣΠΑ 2014-2020 προβλέπεται να διατεθούν ανά πρόγραμμα:

- ΕΠ Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία (4,7 δισ. ευρώ)
- Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης (5,9 δισ. ευρώ)
- ΕΠ Αλιείας και Θάλασσας (0,5 δισ. ευρώ)
- ΕΠ Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση (2,7 δισ. ευρώ)
- ΕΠ Μεταρρύθμιση Δημόσιου Τομέα (0,5 δισ. ευρώ)
- ΕΠ Τεχνική Βοήθεια (0,4 δισ. ευρώ)
- ΕΠ Υποδομές Μεταφορών, Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη (5,2 δισ. ευρώ)
- 13 ΠΕΠ, ένα για κάθε μία από τις 13 διοικητικές Περιφέρειες της χώρας (5,8 δισ. ευρώ)

Τα πολύ μικρά αυτά ποσά είναι επόμενο να προκαλούν μεγάλη ανησυχία στον κλάδο, ο οποίος διαπιστώνει ότι μένει χωρίς λεφτά, αλλά και δίχως δουλειά. Είναι φανερό πλέον σε όλους μας ότι λόγω ελλείψεως πιστώσεων, τόσο το αμέσως επόμενο διάστημα, όσο και τα επόμενα χρόνια, δεν θα υπάρξει πρόγραμμα μικρών και μεσαίων κατασκευαστικών έργων, ώστε να καλύψουν τις ανάγκες υποδομών της χώρας αλλά και το πλήθος των εργοληπτικών επιχειρήσεων ανά την Ελλάδα. Η πίτα είναι πλέον πολύ πιο μικρή και αυτό αποτελεί καμpanάκι κινδύνου για τον κλάδο.

Στο σημείο αυτό σημειώνω ότι και σήμερα η κυβέρνηση προσπαθεί να διαχειριστεί εκ νέου μια δύσκολη οικονομική συγκυρία, υπό ένα αρνητικό κλίμα το οποίο αρχίζει να διαμορφώνεται στην αγορά, και το οποίο δυστυχώς θα επιδεινωθεί εάν το τραπεζικό σύστημα, δεν διευκολύνει την ρευστότητα που έχουν ανάγκη οι εργοληπτικές επιχειρήσεις λόγω της προγενέστερης εκτέλεσης από τις πληρωμές των έργων .

Μητρώο Εργοληπτικών Επιχειρήσεων

Ο ΣΑΤΕ συνέταξε ήδη από το φθινόπωρο του 2014 πλήρες σχέδιο Π.Δ. για το ΜΕΕΠ, έχοντας την θέση ότι τα Μητρώα πρέπει να διατηρηθούν και ότι δεν αντίκειται στις ευρωπαϊκές οδηγίες. Στο σχέδιο Π.Δ. υπάρχει η βασική επιλογή της μείωσης της στελέχωσης αφού τα εικονικά πτυχία δεν βοηθούν σε τίποτα τις εργοληπτικές εταιρείες που μπορεί και για μεγάλο χρονικό διάστημα να μείνουν χωρίς έργο, αναγκαζόμενες ωστόσο να διατηρούν τη στελέχωση με όλα τα συνοδά κόστη.

Γνωρίζουμε ότι επίκειται θεσμική πρωτοβουλία Υπ. Υποδομών και Μεταφορών, η οποία θα προβλέπει εκ νέου Προεδρικό Διάταγμα για το ΜΕΕΠ, το οποίο ελπίζουμε ότι θα είναι στη βάση του ΠΔ που είχε κατατεθεί τον Νοέμβριο του 2014 από τον ΣΑΤΕ (χαμηλή απαίτηση τζίρου λόγω κρίσης, χαμηλή στελέχωση) με τελικό στόχο την διατήρηση ενός υγιούς Μητρώου, στο οποίο δεν θα μπορούν να εγγραφούν εικονικά πτυχία.

Ασφαλιστικό

Ο ΣΑΤΕ συμμετείχε σε όλες τις κινητοποιήσεις που διοργάνωσε το ΤΕΕ και οι λοιποί φορείς του ΕΤΑΑ (Δικηγορικός και Ιατρικός Σύλλογος) αλλά όπως γνωρίζετε δεν καταφέραμε την αποτροπή ψήφισης του ασφαλιστικού νόμου που έχει προκαλέσει τόσα προβλήματα και υπερβολικές ασφαλιστικές εισφορές (Δελτίο Παροχής Υπηρεσιών, Μερίσματα, κ.λ.π.).

Καταφέραμε ωστόσο την διατήρηση της εγγυοδοσίας και πιστοδοσίας μέσω του ΤΜΕΔΕ γεγονός που το θεωρούμε ιδιαίτερα σημαντικό και κομβικό για την συνέχιση ύπαρξης των μικρών και μεσαίων εργοληπτικών επιχειρήσεων, ειδικά της Περιφέρειας.

Μετά το τετελεσμένο γεγονός της ψήφισης και ισχύος του ασφαλιστικού νόμου ο ΣΑΤΕ ήταν η μόνη Εργοληπτική Οργάνωση που κατέθεσε εμπρόθεσμα με συγκροτημένο και δομημένο τρόπο, αίτηση ακυρώσεως στο ΣΤΕ. Εξάλλου, τα προβλήματα που έρχονται με τους απασχολούμενους Μηχανικούς στις εταιρείες μας αλλά και με αυτά των στελεχών ΜΕΚ των πτυχίων μας θα είναι μέγιστα (Ενημερότητα πτυχίου).

Συγκεκριμένα σε συνέχεια σχετικής απόφασης του Διοικητικού Συμβουλίου του ΣΑΤΕ για τη διαφύλαξη των θεμελιωδών δικαιωμάτων των Μελών του Συνδέσμου, κατατέθηκε εμπρόθεσμα αίτηση του ΣΑΤΕ στο Συμβούλιο της Επικρατείας με την οποία ζητείται η ακύρωση του νέου τρόπου υπολογισμού των ασφαλιστικών εισφορών για τους ελεύθερους επαγγελματίες-Μηχανικούς και τους ιδιοκτήτες και μετόχους των τεχνικών εταιρειών καθώς η εφαρμογή του παραβιάζει σωρεία διατάξεων και αρχών τόσο του Ελληνικού Συντάγματος όσο και της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.

Την αίτηση, πέραν του Πανελληνίου Συνδέσμου Τεχνικών Εταιρειών, υπέβαλλαν, με έξοδα του ΣΑΤΕ, και εκπρόσωποι όλων των κατηγοριών Μελών του ΣΑΤΕ, δηλαδή, Εργοληπτικές Εταιρείες εγγεγραμμένες στο Μητρώο Εργοληπτικών Επιχειρήσεων (ΜΕΕΠ), ως Τακτικά Μέλη του ΣΑΤΕ, Ατομικές Εργοληπτικές Επιχειρήσεις εγγεγραμμένες στο Μητρώο Εργοληπτικών Επιχειρήσεων (ΜΕΕΠ), ως Ειδικά Μέλη του ΣΑΤΕ και Φυσικά Πρόσωπα εγγεγραμμένα στο Μητρώο Εμπειρίας Κατασκευαστών (ΜΕΚ), ως Αρωγά Μέλη του ΣΑΤΕ.

Ο ΣΑΤΕ, έχει πρόδηλο έννομο συμφέρον αλλά και καταστατική υποχρέωση έναντι των μελών του, βάσει του σκοπού του να ασκήσει την αίτηση ακυρώσεως προστατεύοντας τα Μέλη του [i) ελεύθεροι επαγγελματίες μηχανικοί, που ασκούν το επάγγελμα του εργολήπτη δημοσίων έργων, ii) στελέχη - μέλη των διοικητικών συμβουλίων των ανωνύμων τεχνικών εταιρειών, iii) μέλη της διοίκησης των λοιπών εταιρικών τύπων (διαχειριστών ΕΠΕ, ομορρύθμων εταιρών κ.λπ.), καθώς και iv) εταιρείες – εργοληπτικές επιχειρήσεις] αφού από την έκδοση των Υπουργικών Αποφάσεων επιβλήθηκαν υπέρογκες και δυσβάστακτες, ποσοστιαίες επί των εισοδημάτων τους από την άσκηση του επαγγέλματός τους, μη ανταποδοτικές ασφαλιστικές εισφορές, οι οποίες συνιστούν δήμευση του εισοδήματος που προσπορίζονται από την άσκηση του βιοποριστικού τους επαγγέλματος και, κατ' επέκταση, κατάλυση της επαγγελματικής και οικονομικής ελευθερίας.

Ειδικότερα, στην αίτηση ακύρωσης κατά των αποφάσεων του Υφυπουργού Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης που εκδόθηκαν για την εφαρμογή του νόμου 4387/2016 για το νέο Ασφαλιστικό σύστημα και τον τρόπο υπολογισμού των εισφορών που προβλέπονται με αυτό, προβάλλονται οι εξής λόγοι:

- Υπέρβαση νομοθετικής εξουσιοδότησης

- Προσβολή του δικαιώματος στην περιουσία (δήμευση εισοδημάτων και περιουσιακών δικαιωμάτων)
- Προσβολή του δικαιώματος επαγγελματικής, επιχειρηματικής & οικονομικής ελευθερίας
- Παράβαση της αρχής της αναλογικότητας
- Παράβαση της αρχής της ισότητας
- Παράβαση της αρχής της ανταποδοτικότητας των ασφαλιστικών εισφορών
- Έλλειψη ειδικής, εμπειριστατωμένης και επιστημονικής αναλογιστικής μελέτης

ΤΜΕΔΕ

Όπως προανέφερα η θεσμοθέτηση του ΤΜΕΔΕ είναι ιδιαίτερα σημαντικός στόχος που κατακτήθηκε. Θα πρέπει ωστόσο, προκειμένου να φέρει εις πέρας πλήρως τις καταστατικές του αρμοδιότητες, αυτές της εγγυοδοσίας και πιστοδοσίας να στηριχθεί από όλους μας αλλά και να λειτουργήσει στην οδό της διαφάνειας και της αποτελεσματικότητας.

Είναι όμως γνωστό ότι τα χορηγηθέντα περιουσιακά στοιχεία στον νέο φορέα δεν είναι αρκετά για να επιτελέσει πλήρως το σκοπό του το νέο Ταμείο. Απαιτήσαμε από το αρμόδιο Υπουργείο Εργασίας την τακτοποίηση αυτού του σοβαρού θέματος και αναμένουμε μαζί με τις άλλες Ε.Ο., τους λοιπούς τεχνικούς φορείς (Μελετητές και λοιποί), το ΤΕΕ και τη Διοίκηση του νέου Ταμείου να ικανοποιηθεί το αίτημα αυτό.

Μέχρι στιγμής διαπιστώνουμε μία εργώδη προσπάθεια της νέας Διοίκησης να λειτουργήσει το Ταμείο σε συντομότατο χρόνο, ενώ επίσης διαπιστώνουμε ότι πασχίζει να ενημερώσει τους Συναδέλφους σε όλα τα μήκη και πλάτη της Ελλάδας. Είναι κάτι που το στηρίζουμε και το χαίρομαστε, αφού δείχνει ότι η νέα Διοίκηση δεν έχει λόγο να φοβάται να εκτεθεί, δεν έχει λόγο να παραμείνει μία Διοίκηση απόμακρη και απρόσιτη.

Ηλεκτρονική δημοπράτηση

Το αίτημα της διαφάνειας και της ενίσχυσης του ανταγωνισμού στην δημοπράτηση των δημόσιων έργων έχει θέσει ο ΣΑΤΕ, με συγκεκριμένο και emphaticό τρόπο από τον Απρίλιο του 2009.

Ως βασικό βήμα προς αυτή την κατεύθυνση, ο ΣΑΤΕ υπογράμμισε εξ αρχής την ανάγκη μετάβασης σε ηλεκτρονική μορφή όλων των φάσεων και πληροφοριών ενός έργου - σχεδιασμού-μελέτης, δημοπράτησης, ανάθεσης, εκτέλεσης, επίβλεψης της κατασκευής, αλλά και τήρησης της ταυτότητας του έργου, του Μητρώου Κατασκευαστών, όπως και του Παρατηρητηρίου Τιμών - και, μάλιστα, προσφέρθηκε, να συμβάλει και με δικές του δυνάμεις, με δόκιμες ευρωπαϊκές πρακτικές, αλλά και με τις απαιτήσεις διαλειτουργικότητας που έχει καθορίσει η ΕΕ, στην κατά το δυνατόν ταχύτερη και λειτουργική ολοκλήρωση του συστήματος.

Πρόκειται για μία διαδικασία την οποία ο ΣΑΤΕ διακηρύσσει εδώ και πάρα πολλά χρόνια, στο πλαίσιο του δραστικού περιορισμού της γραφειοκρατίας και, κυρίως, της εμπέδωσης της διαφάνειας κατά τις δημοπρασίες.

Η γενική γραμματεία Εμπορίου ανέλαβε περίπου πριν τρία χρόνια να εγκαταστήσει και λειτουργήσει την αναγκαία πλατφόρμα, η οποία ωστόσο ήταν προσανατολισμένη στις προμήθειες, κυρίως. Επισημάναμε από την αρχή τις αδυναμίες της πλατφόρμας για την περίπτωση των έργων και είχαμε ζητήσει να διορθωθούν, ώστε να μην φτάσουμε στις αλληπάλληλες αναβολές εφαρμογής του συστήματος, αλλά δυστυχώς δεν εισακουστήκαμε. Δυστυχώς και η νεότερη πλατφόρμα που αναπτύσσεται στο πλαίσιο συμπληρωματικής σύμβασης της Γενικής Γραμματείας Εμπορίου δεν φαίνεται ικανοποιητική αφού δεν έχει ακόμη παραληφθεί από τα στελέχη του Υπ. Υποδομών. Το βέβαιο είναι ότι θα δοθεί παράταση για την περίπτωση των έργων και ίσως η τελική πλατφόρμα των έργων να είναι διαφοροποιημένη σημαντικά.

Κλειστές διαγωνιστικές διαδικασίες

Οποτεδήποτε και οτιδήποτε μας καταγγέλλεται, διερευνάται, διασταυρώνεται και αναλόγως με το αποτέλεσμα της έρευνας που διενεργεί ο ΣΑΤΕ και το Γρ. Καταγγελιών προβαίνουμε σε παρεμβάσεις (έγγραφα, παραστάσεις, δελτία τύπου, ανακοινώσεις).

Πιο πρόσφατο παράδειγμα αποτελούν τα έργα για την κατασκευή προαναχωρησιακών κέντρων κράτησης σε νησιά του Ανατολικού Αιγαίου ως αποτέλεσμα της μεταναστευτικής κρίσης ευθύνης της Γενικής Γραμματείας Δημοσίας Τάξης.

Ο ΣΑΤΕ ήταν – και πάλι – η μόνη οργάνωση που ήδη από το 2012 είχε αναδείξει την αδιαφανή πρακτική της Γενικής Γραμματείας και κατά το 2016 και 2017 προχώρησε σε ακόμη τέσσερις έντονες διαμαρτυρίες και σχετικές επικοινωνίες και παραστάσεις που είχαν ως αποτέλεσμα το άνοιγμα της διαδικασίας σε περισσότερες εργοληπτικές επιχειρήσεις.

Θα είμαστε σε επιφυλακή εάν το Αρχηγείο της Αστυνομίας δεν προχωρήσει σε ουσιαστικό άνοιγμα στον ανταγωνισμό να επέμβουμε προκειμένου να διασφαλίσουμε ίσες ευκαιρίες στα Μέλη μας.

Πέραν αυτών ο Σύνδεσμος παρενέβη άμεσα όταν πληροφορήθηκε τροπολογία - προσθήκη για την τεχνική συνδρομή του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας στο πλαίσιο της προσφυγικής κρίσης σύμφωνα με την οποία για λόγους κατεπείγουσας και απρόβλεπτης στεγαστικής ανάγκης, το ΥΕΘΑ θα μπορούσε να διενεργεί διαπραγμάτευση, χωρίς δημοσίευση προκήρυξης διαγωνισμού, κατά παρέκκλιση κάθε άλλης διάταξης της εθνικής νομοθεσίας! Επισημίναμε ότι η εν λόγω τροπολογία θα σήμαινε την δια νόμου αιτιολόγηση των επειγουσών περιστάσεων, γεγονός ανήκουστο.

Οι αρμόδιοι των σχετιζόμενων Υπουργείων αφού απέσυραν την τροπολογία ήλθαν σε επικοινωνία με τις Υπηρεσίες του ΣΑΤΕ και την επαναδιατύπωσαν, αίροντας τις προβλέψεις ειδικών εξαιρέσεων.

Εκδηλώσεις ΣΑΤΕ – Περιφερειακές Συνελεύσεις

Ο ΣΑΤΕ αποδεικνύει στην πράξη ότι είναι Πανελλήνιος Σύνδεσμος, αφού πλέον έχει οκτώ περιφερειακά γραφεία, με το τελευταίο να ιδρύεται στο Β.Α. Αιγαίο με έδρα στην Μυτιλήνη. Πρόκειται για ουσιαστική εκπροσώπηση και όχι τυπική. Τα περιφερειακά τμήματά μας βρίσκονται σε διαρκή συνεννόηση με την κεντρική διοίκηση, παρεμβαίνουν σε τοπικά ζητήματα, ενημερώνουν αμέσως για τα προβλήματα που εμφανίζονται, ενώ επίσης ενημερώνονται σε πρώτο χρόνο για ό,τι είναι σημαντικό και χρήσιμο.

Σε αυτό το πλαίσιο από τον Νοέμβριο του 2016 και μετά ο ΣΑΤΕ πραγματοποίησε με ιδιαίτερα μεγάλη ανταπόκριση περιφερειακές συνελεύσεις / ενημερωτικές εκδηλώσεις για τον νέο νόμο στα επτά από τα οκτώ περιφερειακά γραφεία καθώς και στην Αθήνα. Νέες Περιφερειακές Αντιπροσωπείες αναδείχθηκαν στην Θεσσαλονίκη, Κοζάνη, Λάρισα, Πάτρα, Ηράκλειο, Μυτιλήνη ενώ σε όλες τις συνελεύσεις, πραγματοποιήθηκε εκτενής παρουσίαση του Ν. 4412/2016 από τον Νομικό Σύμβουλο του ΣΑΤΕ Στ. Σταμόπουλο. Κατά τις συζητήσεις που ακολούθησαν έγινε φανερό η αγωνία των εργοληπτών όλης της χώρας για το μέλλον του κλάδου, ο οποίος τα τελευταία χρόνια έχει δεχτεί ισχυρά κτυπήματα εξαιτίας της οικονομικής συγκυρίας, με συνέπεια πολλές εταιρείες να οδηγούνται στην κατάρρευση.

Τις ενημερωτικές εκδηλώσεις για τον Ν.4412/2016 παρακολούθησε σημαντικό πλήθος εκπροσώπων Αναθετουσών Αρχών και Εργοληπτών, αντανακλώντας την αγωνία του κλάδου για την άμεση έναρξη ισχύος των διατάξεων του Ν.4412/2016, χωρίς την πρόβλεψη ικανού διαστήματος προσαρμογής στις διατάξεις του, όσων μετέχουν στον κλάδο παραγωγής των δημοσίων έργων.

Συνολικά εκτιμάται ότι περισσότεροι από 1.800 εκπρόσωποι Αναθετουσών Αρχών και Εργοληπτικών Επιχειρήσεων έχουν παρακολουθήσει τις σχετικές εκδηλώσεις του ΣΑΤΕ είτε συμμετέχοντας στις εκδηλώσεις είτε παρακολουθώντας την σχετική βιντεοσκοπήση της εκδήλωσης στην Αθήνα.

Θεωρώ ότι καμία άλλη εργοληπτική οργάνωση δεν κινητοποίησε τόσο πλήθος και δεν έδωσε σχεδόν σε όλα της τα μέλη την δυνατότητα ζωντανής ενημέρωσης και υποβολής ερωτήσεων και αποριών.

Συνάδελφοι,

Σε αυτό το σημείο επιτρέψτε μου να επισημάνω ότι κυνηγήσαμε κάθε θέμα που οι συνάδελφοι μας γνωστοποίησαν, ενώ παράλληλα συνεχίζουμε να διαχέουμε πρώτοι έγκυρη και υπεύθυνη ενημέρωση μέσω της ιστοσελίδας μας, η οποία χάρη στη δουλειά του προσωπικού μας, έχει καταστεί μέσο αναφοράς για όλους τους εργολήπτες, μέλη και μη μέλη μας, αλλά και μέσο στο οποίο προσφεύγουν συστηματικά οι δημόσιες υπηρεσίες, οι οποίες θεωρούν ότι παρέχει άμεσα αξιόπιστη πληροφόρηση για όλα τα ζητήματα τα οποία αναφέρονται στον εργοληπτικό κόσμο και τις κατασκευές.

Είναι μια σπουδαία κατάκτηση, η οποία τιμά τον ΣΑΤΕ και τον έχει καταστήσει προνομιακό συνομιλητή με όλους τους αρμόδιους και τους φορείς που εμμέσως ασχολούνται με τις κατασκευές. Οφείλεται κυρίως στον άξιο Γενικό μας Διευθυντή κ. Σπύρο Μουντρούιδη που με την εργατικότητα του, την επιστημονική του κατάρτιση και την πλήρη αφομοίωση της σκέψης και της δουλειάς του εργολήπτη αναδείχθηκε σε έναν άοκνο βοηθό του επαγγέλματός μας και πρέπει να αισθανόμαστε τυχεροί στον ΣΑΤΕ για την επιλογή του. Θα πρέπει να αποτελεί έναν μόνιμο, συνεχώς αναβαθμιζόμενο στέλεχος του ΣΑΤΕ και των επιχειρήσεών μας.

Είναι χαρακτηριστικό ότι κατά κανόνα οι υπηρεσίες φροντίζουν να απαντούν σε όλες τις παρατηρήσεις μας, ανεξάρτητα αν οι απαντήσεις μπορούν να θεωρηθούν ικανοποιητικές ή όχι. Βέβαιο είναι πως το πλήθος της αλληλογραφίας, το οποίο αναρτάται στην ιστοσελίδα προς ενημέρωση των μελών μας, καταδεικνύει ότι μόνο απαραίτητοι δεν περνάμε.

Κυρίες και Κύριοι συνάδελφοι,

Ο ΣΑΤΕ ως σταθερά προσηλωμένος στις έννοιες της ποιοτικής και συστηματικής διαχείρισης κάθε υλοποιούμενης δράσης, είτε σημαντικής, είτε λιγότερο σημαντικής όφειλε να επενδύσει στην ανάπτυξη συστημάτων διαχειριστικής επάρκειας επένδυση που θα δημιουργήσει το απαραίτητο υπόβαθρο περαιτέρω ανάπτυξης των υπηρεσιών του Συνδέσμου στα Μέλη του. Σε αυτό το πλαίσιο ο ΣΑΤΕ πιστοποιήθηκε με επιτυχία κατά ΕΛΟΤ1429:2008, ΕΛΟΤ 1431-2:2008 και ΕΛΟΤ 1431-3:2008, δηλαδή, πιστοποιήθηκε με επιτυχία για την διαχειριστική του επάρκεια, προκειμένου να μπορεί να βρίσκει και να διαχειρίζεται επιπλέον πόρους μέσα από ευρωπαϊκή χρηματοδότηση δράσεων που στοχεύουν στην υλοποίηση σεμιναρίων, επιμορφώσεων και άλλων σχετικών δράσεων.

Κυρίες και Κύριοι συνάδελφοι,

Το θέμα είναι τι έχουμε άμεσα να αντιμετωπίσουμε ως ΣΑΤΕ και ποιες αποφάσεις θα λάβουμε.

Κατά την άποψή μου τρία είναι τα σημαντικά σημεία που πρέπει άμεσα ο Σύνδεσμος να παρέμβει:

- Να εξασφαλίσει διαφανή και ανόθευτη πλατφόρμα ηλεκτρονικών δημοπρασιών έργων,
- Να εξασφαλίσει μεγαλύτερο τμήμα του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων για τεχνικά έργα καθώς και να αναζητήσει επιπλέον πηγές χρηματοδότησης έργων κάθε μεγέθους προϋπολογισμού,
- Να συμβάλει στην επίλυση του σημαντικότερου ζητήματος των υπερβολικών εκπνώσεων.

Σχετικά με το τελευταίο θεωρούμε ότι η πρότερη λύση, που θα διασφαλίσει τη διαφάνεια, την ίση μεταχείριση και τον υγιή ανταγωνισμό, είναι η θέσπιση ενός αντικειμενικού, παραμετροποιημένου συστήματος προσδιορισμού του ορίου των ασυνήθιστα χαμηλών προσφορών, ο οποίος θα εφαρμόζεται οριζόντια.

Συγκεκριμένα κατά την άποψή μου τρία σημεία είναι τα πλέον κρίσιμα ως προς τη διασφάλιση των έργων από ασυνήθιστα χαμηλές προσφορές:

- Η τάχιστη θεσμοθέτηση ενός έγκυρου μηχανισμού προσδιορισμού των προϋπολογισμών των έργων, αποτύπωσης των τιμών των κατασκευαστικών εργασιών και των συντελεστών παραγωγής των τεχνικών έργων,
- Οι αξιολογητές των αιτιολογήσεων των ΑΧΠ να προέρχονται από ειδικό Μητρώο Ειδικών Αξιολογητών και να προκύπτουν από ηλεκτρονική κλήρωση, ενώ το Ειδικό Σώμα Ελεγκτών Αιτιολόγησης να αποτελεί ανεξάρτητο τρίτο φορέα που δεν θα εμπλέκεται επ' ουδενί με την εκάστοτε Α.Α. και
- Η μη αποδοχή ζημιογόνου προσφοράς.

Πέραν αυτών επίσης σημαντικές παράμετροι που μπορούν να συνεισφέρουν στην αποτροπή υλοποίησης συμβάσεων με Α.Χ.Π. είναι:

- Η θεσμοθέτηση πρόσθετων εγγυήσεων από πλευράς του αναδόχου του οποίου η αιτιολόγηση δεν έχει απορριφθεί,
- Η σύσταση Ειδικού Σώματος/Μητρώου Επιβλεπόντων - Ελεγκτών καθώς και η χρησιμοποίηση Εξωτερικών Συμβούλων Επίβλεψης στις περιπτώσεις αναδόχων που έχουν προκύψει κατόπιν μη απόρριψης των αιτιολογήσεών τους,
- Ο καθορισμός ενός αντικειμενικού και προκαθορισμένου συστήματος ελέγχου των αιτιολογήσεων και ο υποχρεωτικός τύπος αιτιολόγησης, με προκαθορισμένους συντελεστές (ή εύρος αυτών) των παραμέτρων διαμόρφωσης του κόστους ενός έργου (αποδόσεις μηχανημάτων, ανθρωπίνου δυναμικού, μεταφορικών μέσων κ.λ.π.),
- Ένας σύνθετος αλγόριθμος εντοπισμού των ΑΧΠ με ταυτόχρονη διασφάλισή του μέσα από την πρόβλεψη δυνατότητας εύκολης και συχνής αλλαγής του,
- Η δημοσίευση σε ελεύθερα προσβάσιμο ιστότοπο των αποφάσεων επί των Αιτιολογήσεων καθώς και των κρινόμενων αιτιολογήσεων.

Επίσης, και προκειμένου να μην υπάρξει εμπλοκή στα έργα κάτω του κοινοτικού ορίου από το δυσανάλογο γραφειοκρατικό κόστος που θα επιφέρει η αναγκαιότητα σύνταξης και αξιολόγησης των αιτιολογήσεων, πρόταση του Διοικητικού Συμβουλίου του ΣΑΤΕ είναι η μονοσήμαντη και αυτόματη ανάδειξη του αναδόχου βάσει αλγορίθμου, ο οποίος θα αναδεικνύει και εν συνεχεία αποκλείει τις ασυνήθιστα χαμηλές προσφορές σε έργα προϋπολογισμού κάτω του κοινοτικού ορίου.

Πραγματοποιούνται συνεργασίες των Εργοληπτικών Οργανώσεων προκειμένου να προταθεί ενιαίος αλγόριθμος ανάδειξης των ΑΧΠ και τρόπου αξιολόγησης των αιτιολογήσεων ενώ παράλληλα έχει αναπτυχθεί συνεργασία προκειμένου στα έργα μικρότερα του Κοινοτικού Ορίου ο ως άνω αλγόριθμος να αναδεικνύει μονοσήμαντα και τον ανάδοχο.

Ελπίζω ότι τουλάχιστον σε αυτό το πεδίο θα μπορέσουμε να συνεργαστούμε με καλύτερα αποτελέσματα από ότι έχουμε καταφέρει για την Ενοποίηση των Εργοληπτικών Οργανώσεων που μακραίνει για 30 και πλέον έτη και που πρέπει επιτέλους η Συντονιστική Επιτροπή των Εργοληπτικών Οργανώσεων (που τώρα δυστυχώς βρίσκεται σε ψυγείο) να αποκτήσει μία θεσμική οντότητα.

Κλείνοντας την ομιλία μου θεωρώ χρέος μου να αναφερθώ στην απώλεια, τον Ιούλιο του 2016, του συνεργάτη του ΣΑΤΕ, Δημοσιογράφου Γιώργου Καραλή, ο οποίος βοήθησε τα μέγιστα, κατά την τελευταία δεκαετία, στην ανάπτυξη και ανάδειξη της σημερινής εικόνας του Συνδέσμου.

Σας ευχαριστώ.